

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЙ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КИЄВІ

*М.В. Крачковська, аспірантка**

Проаналізовано нормативні документи щодо благоустрою територій вищих навчальних закладів та особливості організації об'ємно-просторової структури територій Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київського національного університету будівництва і архітектури та Національного транспортного університету.

Вищі навчальні заклади, функціональне зонування, нормативні показники, організація території, інвентаризація, насадження.

Території вищих навчальних закладів (ВНЗ) – важливі складові міста, які мають виняткове значення в його організаційній структурі. Середовище університету має забезпечувати викладачам та студентам комфортні умови для плідної навчально-наукової діяльності та відпочинку.

Питанню вивчення особливостей організації та благоустрою територій вищих навчальних закладів приділялась увага з боку багатьох авторів – Л.Б. Лунц (1974), В.Н. Горбачов (1983), В.А. Горохов (1991), В.С. Теодоронський (2003), І.О. Богова (2003), І.М. Ляшенко (2010), М.В. Крачковська (2011, 2012), А.В. Подлевська (2011, 2013), О.Г. Кривенко (2012).

Мета дослідження – аналіз архітектурно-планувальної організації територій Київського регіонального центру Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київського національного університету будівництва і архітектури та Національного транспортного університету. Для досягнення мети нами сформовано такі завдання:

- проаналізувати нормативно-правову документацію щодо організації територій вищих навчальних закладів;
- провести класифікацію об'єктів за містобудівельними характеристиками (за величиною, функціональними особливостями, архітектурно-планувальним рішенням, композиційною побудовою планувальної структури).

Матеріали та методика дослідження. Об'єкт дослідження – території Київських регіональних центрів Національного університету біоресурсів і природокористування (НУБіП) України, Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА) та Національного транспортного університету (НТУ).

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор Н.О. Олексійченко

Згідно з результатами аналізу нормативно-правової документації виявлено ряд документів, які регламентують принципи формування територій ВНЗ, а саме : «Державні будівельні норми (ДБН) В.2.2-3-97» [3] та «ДБН 360-92**» [4], а також «Справочное пособие к строительным нормам и правилам (СНИП) 2.08.02-89» [6] і «СНиП 2.07.01-89*» [7]. Дані, наведені у зазначених документах висвітлюють правила, норми та принципи класифікації об'єктів дослідження за типами, групами, підгрупами та за місцем розташування у структурі міста, за прийомами побудови, розвитком територій, принципами взаємного розміщення навчально-наукових та житлових зон, функціональним зонуванням та вимогами до озеленення.

Результати дослідження. Згідно з класифікацією, що наведена у СНиП 2.08.02-89, досліджені вищі навчальні заклади належать до різних груп та підгруп і, тому, є різними за типами. Так, НУБіП України належить до групи сільськогосподарських вищих навчальних закладів, а КНУБА та НТУ – до групи технічних ВНЗ і до інженерно-технічної та транспортної підгруп відповідно.

Вивчаючи місце розташування об'єктів дослідження у структурі міста, встановлено, що НУБіП України розташований у периферійному районі міста, що відповідає вимогам, які висуваються до розміщення ВНЗ природничо-наукового профілю; а два інші дослідні об'єкти розміщуються у прицентральному сельбищному районі Києва, що також відповідає вимогам будівельних норм, які передбачають розташування установ технічних наук.

Основою архітектурно-планувальної структури є композиційні осі, які визначають загальну композиційно-просторову організацію як міського, так і ландшафтного середовища. На території НУБіП України нами було визначено чітку вісь, яка пролягає через всю територію Київського регіонального центру. На території КНУБА композиційні вісі виявлено у парадній зоні, що визначає їх основну функцію – спрямування відвідувачів до входу головного корпусу, оскільки вони проходять з трьох сторін і перетинаються саме перед входом до нього. Територія НТУ має багатоцентрову будову, в якій території двох існуючих зон являють собою окремі комплекси, композиційні вісі яких також призначені для спрямування студентів у певні зони території.

Відповідно до СНиП 2.08.02-89 існує декілька прийомів побудови генеральних планів вищих навчальних закладів, за якими нами було визначено, що територія НУБіП України, що являє собою самостійне містечко, побудована прийомом лінійної схеми зонування, що задовольняє динаміку навчального процесу і дає змогу розвиватися завдяки паралельному будівництву різних зон (рис. 1).

Територія КНУБА має віялоподібну будову, характерною особливістю якої є зміщення композиційного центру до міської магістралі. Фізкультурно-спортивна зона на території розміщується між навчальною та житловою (рис. 2).

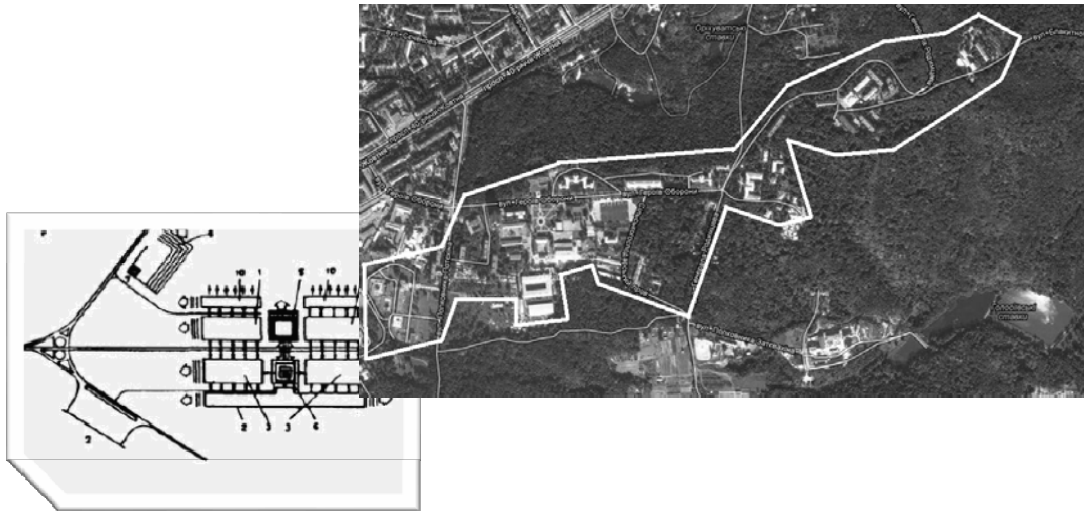

Рис. 1. Супутникова зйомка Київського територіального центру НУБіП України порівняно зі схемою лінійного зонування території

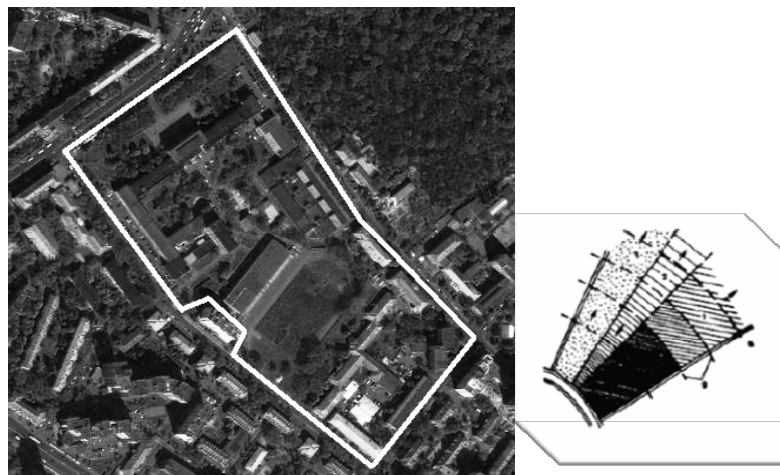

Рис. 2. Супутникова зйомка території КНУБА порівняно зі схемою віялоподібного зонування території

Структура території Національного транспортного університету має будову багатоцентрового комплексу, в якому територія двох існуючих великих зон додатково поділяється на складові елементи. Ці зони являють собою територію головного корпусу навчальної установи, що розміщується ближче до центральної зони міста та територію навчально-бібліотечного корпусу, спортивного комплексу і житлової зони, які розташовані у більш віддаленій зоні прицентральній сельбищного району (рис. 3).

Спираючись на дані, наведені у нормативних документах, дозволені відстані від меж територій вищих навчальних закладів до стін житлової забудови мають становити не менше 10 м. Завдяки дослідженням було встановлено, що території об'єктів дослідження відповідають цим вимогам.

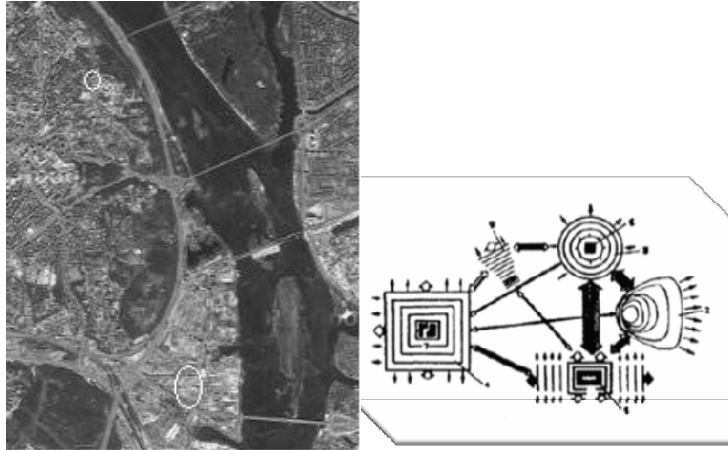

Рис. 3. Супутникова зйомка території НТУ порівняно зі схемою багатоцентрового зонування території

Досить вагоме значення мають принципи взаємного розміщення двох основних зон навчальних комплексів, а саме житлової та навчально-наукової. Нами визначено, що ці зони побудовано спільно за тенденцією взаємопроникненого розвитку у всіх об'єктах, що досліджуються: лінійні системи територій НУБіП України та НТУ і центрична система території КНУБА із взаємопроникненням зон обумовлені такими чинниками: величина комплексів, структура ділянок та місцем у композиційній структурі Києва.

Однією з найважливіших характеристик територій вищих навчальних закладів є їх функціональне зонування, яке забезпечує удосконалення планувальної структури й архітектурно-просторової композиції території.

На території НУБіП України нами виявлено такі функціональні зони (рис. 4):

- навчальна – з корпусами та територією, що прилягає до них;
- навчально-виробнича, яка складається з майстерні, лабораторій, дослідних ділянок;
- навчально-дослідна, що розміщена поза територією навчального закладу і поєднана з відповідними виробництвами;
- адміністративно-громадська;
- житлова зона студентських гуртожитків, що зосереджена у різних частинах території установи та має окремі входи з боку вулиць та проїздів;
- фізкультурно-спортивна, що розміщена суміжно з навчальною зоною і забезпечена сонячним опроміненням;
- житлова зона для професорсько-викладацького складу, науковців та обслуговуючого персоналу;
- оздоровчо-паркова, яка представлена університетським сквером, ботанічним садом та профілакторіями;
- зона інженерно-технічного та господарського обслуговування, що складається з підсобно-виробничих приміщень, гаражів та складів навчального комплексу.

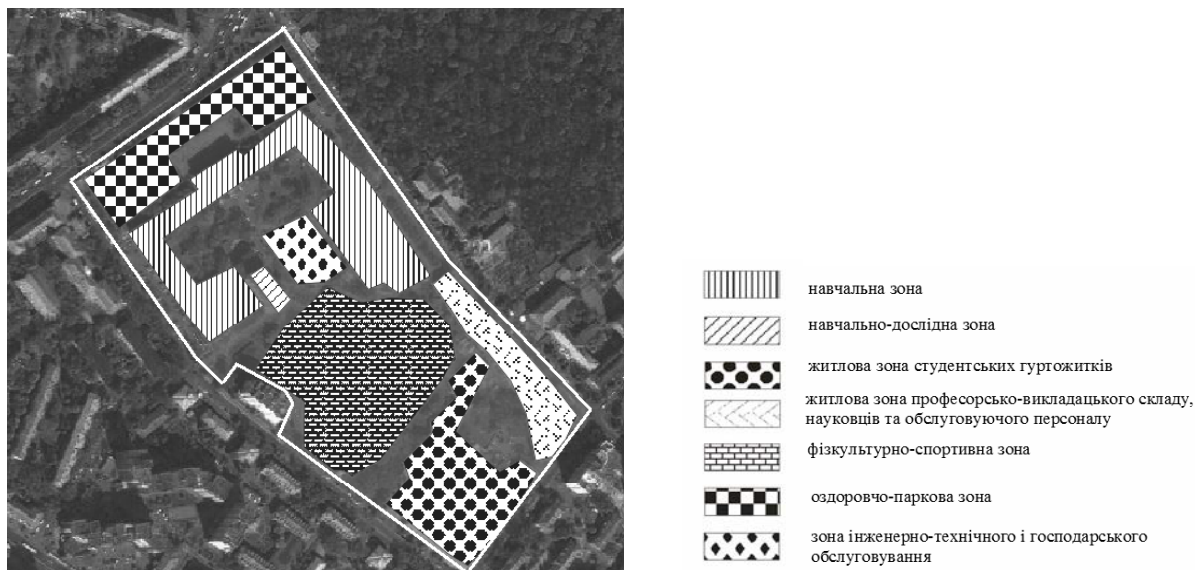

Рис. 5. Схема функціонального зонування території КНУБА

Як вже зазначалося, територія Національного транспортного університету має багатоцентрову будову, тому нами розглянуто дві окремо розташовані території цієї навчальної установи. Територія, що підпорядковується головному корпусу НТУ у своєму складі має навчально-виробничу та навчально-дослідну функціональні зони, які охоплюють будинки з навчально-виробничими майстернями і лабораторіями, а також навчальну зону, яка долучає і адміністративно-громадську. Друга частина території НТУ складається з навчальної зони, яка представлена навчально-бібліотечним корпусом; фізкультурно-спортивної зони, що складається із спортивного комплексу та стадіону; оздоровчо-паркової зони, яка розташована досить вдало, а саме оточена будівлями гуртожитків і у такий спосіб є закритою від міських магістралей; зони інженерно-технічного та господарського обслуговування та житлової зони студентських гуртожитків, яка виконує функцію і житлової зони для професорсько-викладацького складу, науковців і обслуговуючого персоналу (рис. 6).

Характеризуючи композиційно-просторову структуру територій дослідних об'єктів встановлено, що їхніми основними компонентами є архітектурні будівлі, а саме навчальні корпуси, які є доміантними, яким підпорядковуються інші композиційні елементи, кожний з яких має не тільки власне значення, але і підпорядкованість цілісній композиції (рис. 7).

Композиційними акцентами на територіях дослідних вищих навчальних закладів є монументи, які присутні на всіх об'єктах. Так, на території КНУБА встановлено монумент пам'яті воїнам, що загинули у роки Великої Вітчизняної Війни. Цей об'єкт розташований у лівій частині парадної зони території навчального закладу та найкраще сприймається під час виходу з навчального корпусу. На території Національного університету біоресурсів і природокористування України також виявлено ряд композиційних акцентів, що представлені меморіалом, монументом навпроти корпусу № 3 та університетським сквером. Всі вони є орієнтирами у просторі, які мають символічне та ландшафтоформуюче значення.

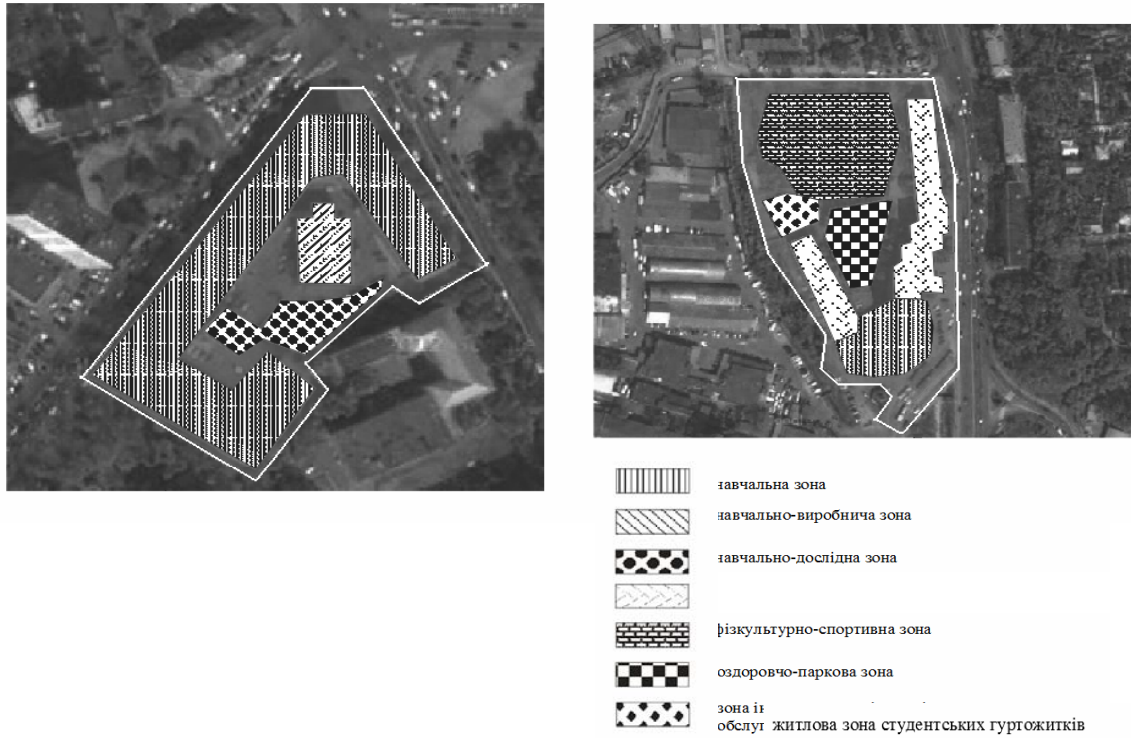

Рис. 6. Схема функціонального зонування території НТУ

Рис. 7. Композиційно-просторова оцінка територій дослідних об'єктів

На території НТУ виявлено композиційний акцент у вигляді бюста Олександра Пушкіна, що встановлено на площі перед головним входом до корпусу. Цей елемент, за художньою насиченістю і символічною навантаженістю, фокусує увагу всіх відвідувачів і підпорядковує простір.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зауважити, що лише територія НУБіП України містить весь перелік функціональних зон, що передбачені у нормативних документах. Щодо композиційно-просторової організації, виявлено, що території дослідних вищих навчальних закладів являють собою комплекси, що створені за прийомами використання об'ємно-просторових домінант та єдності функціонально-планувальної структури. Доцільно зауважити, що за результатами аналізу особливостей розміщення архітектурних елементів меморіального характеру виявлено, що домінанти та композиційні акценти концентрують на собі основну увагу відвідувачів.

Список літератури

1. Горбачев В.Н. Архитектурно-художественные компоненты озеленения городов / Горбачев В.Н. – М. : Высш. школа, 1986. – 207 с.
2. Горохов В.А. Городское зеленое строительство / Горохов В. А. – М. : Стройиздат, 1991. – 402 с.
3. Державні будівельні норми (ДБН) В.2.2-3-97. Будинки та споруди. Будинки та споруди навчальних закладів. – К.: Держкоммістобудування України, 1997. – 50 с.
4. Державні будівельні норми (ДБН) 360-92**. Містобудування і забудова міських та сільських поселень. – К.: Держбуд України, 2002. – 108 с.
5. Юскевич Н.Н. Озеленение городов России / Н.Н. Юскевич, Л.Б. Лунц – М. : Россельхозиздат, 1986. – 158 с.
6. Справочное пособие к строительным нормам и правилам (СНиП) 2.08.02-89. Проектирование высших учебных заведений и институтов повышения квалификации. – М. : Стройиздат, 1992. – 315 с.
7. Справочное пособие к строительным нормам и правилам (СНиП) 2.07.01-89*. Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских поселений. – М.: Госкомархитектура, 1994. – 298 с.

Проанализированы нормативные документы по благоустройству территорий высших учебных заведений и проведен анализ особенностей организации объемно-пространственной структуры территории Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, Киевского национального университета строительства и архитектуры и Национального транспортного университета.

Высшие учебные заведения, функциональное зонирование, нормативные показатели, организация территории, инвентаризация, насаждения.

Studied regulations regarding landscaping universities and analyzed the features of three-dimensional structure of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv National University of Construction and Architecture, National Transport University.

Higher education establishments, zoning, regulatory indicators, organization of the territory, inventory, plantation.